

CATALANA

REVISTA

Any VI

Barcelona 15 d'Abril de 1923

Núm. 140

RESPOSTA ALS DISCURSOS D'HOMENATGE PER LA EXECUCIÓ DE LA PASSIÓ DE BACH

Senyors y amichs:

Gran falliment fóra en mi no agrahir aquesta manifestació solemne commemorant les primeres audicions donades a Catalunya de la «Passió de Nostre Senyor Jesucrist segons Sant Matéu,» de Joan Sebastià Bach. Fóra falta en mi'l no agrahirla y'l no expressar els meus sentiments a vosaltres, cors generosos, ara, en aquests moments en els quals en fets y en paraules demostrèu vostre entusiasme per les altes manifestacions artístiques.

Falliment fóra en mi, no agrahir aquest acte vostre generós, perquèls artistes no fantasiem bellesa sense'l desig de donarla a fruhir al pròxim; y la paga més preuada per nosaltres es el ressò que la nostra obra artística desperta en el públich a qui nosaltres fem ofrena de la nostra tasca. Quan l'artista no veu comprès el seu treball, quan després qu'ell ha vibrat en la sensació de bellesa, donantla a fruhir als demés, no's veu ben correspost per la comprensió; quan el seu dolç patir en la bella obra no desperta'l dolç fruhir en el auditori, li sembla que la seva obra no es acabada, que no ha complert ab la finalitat de germanor universal que porta al fons tota obra humana, y l'artista cau en el marriment del dubte de si la seva obra es manca de bellesa y per lo tant de la eficacia de les formes creades que reflecten el profon sentit estètic.

Quan la tasca del artista no es de pura creació sinó d'interpretació d'una obra d'altri y aquesta obra es d'un geni eminent y es una de les més sublims de son estre creador, allavors la responsabilitat del intèrprete creix a proporció del geni y de la sublimitat de la obra interpretada. Y per axò en aquest cas l'aplaudiment y la lloança l'alegren donantli senyal de la eficacia de la seva dolça tasca.

La sublimitat del geni de Bach y de la seva obra augusta, la «Passió segons Sant Matéu», qui la pot prou alabar? Donchs, com ens atrevirem nosaltres, ò millor dit com jo, conexent ma petitesa, vaig gosar emprendre la direcció de les execucions d'obra tan alta? Jo us ho diré: Primerament fou per l'amor, per l'ubriagament del nèctar místich que regalima de la música aquella; per aquella fè profunda y pietat ingènua que'm corprenia y'm donava ansies de rabejarmhi a pler, estudiantla y fentla estudiar als altres; perque cap obra d'art s'estima prou, ni's coneix prou fins que un s'hi ha barallat per a dominarla y fèrsela propia; fins que aconsegueix emmotllarla, vivificarla en els elements que té disponibles. Allavors un la canta tota, hi busca'l sentit en sos més petits detalls fins que se la fa natura propia. Jo era petit per axò; però l'amor, l'enamorament dona empenta y dona ales y lo alt fa semblar baix y dona llum y força. Segonament tenia jo prou experiència dels medis que'm voltaven, del entusiasme dels nostres coristes, de l'ajuda dels mestres companys meus, sobretot del amich Pujol a qui's deù la seguretat y l'aplom dels nostres coristes en els grans chors de la «Passió». Comptava ab el valer d'alguns solistes catalans de primer ordre, un d'ells sortit de la falda amorosa del nostre Orfeó y que ha resultat, com tots sabèu, un evangelista inimitable. Conexia'l valer y'l temperament dels nostres músichs d'orquestra y sobretot sabia que si algun element ens faltava tenia un guia, un conseller, un procurador, del qual en podria esperar tot compliment a tota falta d'elements y a tota mancança propia; aquest guia, aquest mentor era'l Dr. Schweitzer. Sense'l Dr. Schweitzer potser no haurieu encara gaudit de la «Passió» de Bach. Al menys la nostra execució hauria pecat d'una menys sòlida comprensió de l'obra. Ell fou, el Doctor amich, (el germà, com ell s'anomena a nosaltres,) qui'ns animà al estudi de l'obra; qui'ns donà consells per a la seva interpretació, com també ho havia fet anys enrera en l'audició de la Gran Missa en si menor. Per fi, ell s'oferí a buscarnos tots els elements que'ns manquessin y ell mateix executar ia part importantíssima d'orgue. En aquest moment es just, justíssim que faci jo constar el nostre agraïment al gran crítich de Bach, al gran apòstol de la seva obra; a aquell home abnegat y benefactor, el Dr. Albert Schweitzer. Y heusaquí com la part presa per mi en aquestes audicions va quedant reduhida a ben poca mida.

Començaren els treballs de traducció del text alemany els amichs Pujol y Gibert; aquest últim qui en aquests dos últims anys, ab son gran talent ha continuat d'una manera tan digna la tasca del Dr. Schweitzer. El treball dels amichs fou llarch y delicat; porque si difícil es traduhir en forma galana un text extranger conservant tot el sentit del original, molt més ho es si la traducció es d'obra musical, havent d'ajustar-la al ritme melòdich sense perdre res de les intencions expressives del autor. Aquesta dificultat creix extraordinariamente si, com en l'obra de Bach, es tracta d'un text evangèlich el qual reclama una traducció estricta de sentit y fins de paraules. En Pujol y En Gibert venceren magníficament totes aquestes dificultats fentnos present d'una traducció no solament fidel sinó també d'una forma digna y escayenta.

Un cop llesta la traducció, vingué la gran guerra mundial la qual trencà'l projecte que teniem de fer una edició de partitura de cant y piano ab el text català, que hauria servit per a tots els cantayres y que, posada a la venda pública, hauria servit per la comprensió més profunda de la gran obra entre la nostra gent catalana. La guerra també fou causa que l'estudi de l'obra s'aplacés. No voliem donarla sense la cooperació del Dr. Schweitzer, y aquest, a causa de la desgracia de la gran lluyta del món, malgrat sos desitjos, no podia comparèxer entre nosaltres. Per fi arribà l'hora propicia y començarem a treballar els chors y'ls solistes vocals, y allavors fou també'l començament del gran goig, el gran goig que dóna l'endinsarse en el fons de les obres sublims del art. Allavors fou l'admirar, l'estimar, el gustar, l'enamorarse, el trobarse prè del encís; l'ubriagarse en les profunditats de tanta magestat, de tant reculliment místich, de tan cordialíssima pietat, de tanta estupenda realitat en els recitats, de tanta grandesa y de tanta humilitat, de tanta noblesa augusta. En veritat us dich que hi hà moments de goig en l'estudi de les obres sublims que no són may igualats en les audicions públiques hont l'artista difícilment se sustrèu del ambient per a restar del tot pur vivint la obra artística. Ah, aquells moments dels assatjos, del estudi, que un troba'l punt just, la realisació somniada y s'hi entrega ab còs y ànima; són moments que paguen tots els treballs y totes les fadigues.

Y heusaquí com tot gojant, preparant l'obra ab l'entusiasme dels cantayres coristes, ab el valer y talent dels solistes

distingits més tart, ab els professors d'orquestra de gran temperament com són els nostres, alguns d'ells solistes de gran mèrit, y també ab la cooperació, en el primer any, d'alguns admirables artistes alemanys, rodejat jo de mestres ajudant-me, y de guies y consellers eminents, especialisats en el gran estil, y heusaquí, repetesch, com arribarem a la primera audició d'aquesta obra cabdal del art de tots els païssos y de tots els temps, l'èxit de la qual ens complí el goig qu'havia anat crexent en nosaltres a mida que l'obra anava preparantse.

Ara vosaltres havèu fet vessar la mesura y fins havèu volgut generalment eternisar, en certa manera, la nostra gesta. Jo crech que'ls artistes, creadors ò intèrprets, som la gent que, per lo que verament tenim d'artistes, merexèm menys l'elogi pels nostres treballs. Nosaltres, som els amants de la bellesa, els enamorats del etern bell. En els moments que som artistes som uns veraders possehits. La bellesa ve de Dalt, ve de Deu directament; nosaltres, si de cas, tenim el mèrit de la humilitat en rèbrela, de dexarnos possehir; tenim fè en ella y som humils, som bons noys y'ns dexèm encelar al goig inefable del Bell etern. ¡Alabèm a Deu, bon Deu, qui tast de Cel ens dóna! Aquests vostres dóns, estimats germans de Patria y d'art, ens donen goig y alegría en aquest sentit, en el sentit que, havent commogut els vostres cors, sabèm qu'havèm estat humils a la gracia de la Bellesa y sabèm que vosaltres també n'havèu sigut per a copçar-lo de nosaltres; que també cal humilitat per a pèndrela dels llavis dels artistes. Y axò ha fet de nosaltres ab vosaltres una sola unitat en el bell fruhir. Y per axò, com us deya al principi de mon pobre parlament, quan l'artista no's veu correspost per la comprensió, quan el séu dolç patir en la bella obra no desperta'l dolç fruhir en qui l'escolta, li sembla que la seva obra no es acabada. Ara sabèm nosaltres qu'ab les audicions de la «Passió de Nostre Senyor Jesucrist», segons Sant Matéu, de Joan Sebastià Bach, havèm fet obra acabada. Gran es la nostra alegría.

Gracies donèmnos mútuament tots a la una; y aquests dóns y recorts y penyores sien mostra perdurable del goig d'uns y altres. Tot sia, sobretot, a gloria del gran Bach, el gran possehidor de la gracia de la noble música. A gloria d'ell la làpida commemorativa; aquestes medalles ens recordaràn a tots nosaltres executants, ens faràn memoria, per sempre més, de la fruhició de la gran obra y tot ens perpetuarà en nostre cor

l'agrahiment més fondo a la vostra generositat exquisida. Sobretot, aquest àlbum magnífic, hont consten els noms dels cantayres dels orfeons de Catalunya, presidits en les primeres pàgines pels noms de la Mancomunitat Catalana y del Ajuntament de Barcelona, governs cabdals de nostra Patria; aquests noms dels cantayres germans nostres, ens toquen el cor a nosaltres del Orfeó Català, perque ells signifiquen el que es còs de nostre còs y ànima de la nostra ànima.

A tots gracies, els qu'havèu cooperat y assistit a n'aquest acte; governs de Catalunya, Ajuntament del meu poble nadiu estimadíssim, autoritat eclesiàstica, dignament aquí representada, orfeons, germans estimats; societats chorals, de qui nosaltres reberem l'exemple; chors d'En Clavé, geni del chor popular en nostra terra, les obres del qual són eternes de joventut y que perque no's borrrin del recort nostre convé que'ls chors virils no desaparexin y prenguin nova florida. Escoles de música, academies y associacions musicals, fonament de nostra cultura artística; societats culturals y, sobretot, als iniciadors d'aquest acte, l'Orfeó Mossèn Cinto, humil y tant ardit per l'amor, Deu us ho pagui; y, finalment, a aquesta comissió organitzadora cordialíssima, de tot cor, gracies.

Gracies en nom de tots; de tots els artistes grans y humils, fins d'aquella maynada ditxosa que, cantant l'«Anyell puríssim», del gran choral primer, hi feya tant d'artista com aquest vostre agraht, qui may podrà oblidar vostra generositat.

LLUÍS MILLET

HIMNE A LA NIT

*Santa nit de la montanya,
santa y benvolguda nit,
dins tu l'ànima se banya
de clarors del infinit!*

*Oh tenebres arborades
des de les valls cap als cims,
oh montanyes abocades
des del cel vers els abims!*

*Clarianes fugitives,
darrer crit del jorn qui mor,
silenci plè de veus vives
qui parlen cap dret al cor,*

*sereni de matinada,
ayre de la mitja nit,
dàu a l'ànima aglaçada,
dàuli la pau y l'oblit...*

*Siàu balsem per ses febres,
siàu per sos mals unguent,
y del cor de les tenebres
brollarà'l penediment.*

*Oh mar sense fons ni ribes,
mar inquieta del cor,
esclàta en llàgrimes vives,
plòra, y no planguis el plor!*

GUILLEM COLOM

EL DIJOURS SANT A RUPIT

A mon bon amich En Rafel Puget.

Rupit està situat a l'esquerra de la riera del seu nom, que després de rebre'l torrent del Saltiri, desaygua en el Ter, descrivint un meandre sumament pronunciat y determinant un saltant remorós y de bell aspecte. Passat aquest y'l molí d'En Maranda, s'alça sobtadament per la banda dreta una cinglera inaccessible, mostrant vestigis del castell dels Moros que la gent ne diu, extenentse a son voltant la típica població, especialment per la banda S. ja que l'oposada, el Bach de les Yeres, es de clima més dur.

La població vista de dalt del plà de Corriol, sembla enso-tada malgrat els 750 metres d'altura que té y com empresonada entre la montanya de Santa Llúcia y'ls Rocals d'En Soler, primera grada pintoresca del Plà de Collsacabra, per damunt del qual s'hi axequen montanyes emboscades y feréstechs rasses, un dels quals està coronat per el santuari de la Mare de Deu de Cabrera.

L'Ajuntament es de Sant Joan de Fàbregues y Rupit, tenint en xifres rodones 600 habitants; no obstant, el batlle resideix a Rupit, ahont hi hà axís mateix la Casa de la vila y son terme comprèn les dues terceres parts dels habitants indicats.

Pochs paysatges hi hà tan variats a Catalunya, ahont en poch espay se puguin contemplar tantes belleses: torrenteres enfondides alfombrades d'herba gerda, prades esmeragdines, boscos seculars, precipicis esferehidors, roques fantàstiques, trocets y horts amorosament conreuats y camins vorejant les asprors de la terra, per damunt de les rieres, qu'a cada pàs ofereixen noves perspectives, tan aviat plahentes com ferrenyes.

La població es de les poques típiques qu'encara queden; en sa major part del segle XVII, ab boniques portes y finestres gòtiques y del Renaxement, acusa un passat de major activitat econòmica qu'actualment, vegentse gravades en les façanes els atributs d'industries avuy desaparescudes com llençadores, estisores y altres, que'ls rupitenchs ostentaven ab orgull, com el blasó que més estimaven. Hi havia molts perayres y texidors; però sobre tot lo que donava moviment a Rupit era l'haverse constituït en centre d'aprovisionament de la Guilleria y Collsacabra, oferintse com etapa obligada de les

tragines entre Osor y Susqueda en direcció a Vich per una banda y entre la Guilleria y Olot, per l'altra. Des de mitjans del sigle passat el tràfec ha anat disminuhint considerablement, a conseqüència de les carreteres que s'han anat fent per els voltants y dels carrils de Sant Joan de les Abadesses y d'Olot. L'estació més pròxima es la de Manlleu, d'ahont dista 16 kilòmetres. Per axò's comprèn qu'abans hi hagués notari, farmacia, (de metge encara n'hi hà), hostals molt concorreguts, les cases fossin fetes de pedra ab molt bon gust y'ls carrers estiguessin enllosats. Avuy la gent viu de l'escassa agricultura que's pot desenrotllar, conreuantshi blat, patates y algunes llegums, y sobre tot del bestiar. L'indústria, en molt petita escala, queda reduhida als molins fariners. D'una lleugeríssima investigació folklòrica feta solament en algunes hores, se'n deduxen dos fets remarcables y que diuen molt en favor de Rupit: l'afició que hi hà al cant, qu'ha dut a la creació de bones societats chorals sempre que hi ha hagut qui les hagi dirigides y l'afecte especial que tenen a les flors, molt singularment als clavells, lo qual fa que per el Juny dóna bo de contemplar els carrers ab les finestres y balcons vessant pomells y garlandes de viva vermellor y flayra agradosa.

En aquest Rupit confinat, que la patina del temps fa venerable y l'incomunicació li conserva sa pristina rusticitat, cada any per el Dijous Sant s'hi celebra una processó molt típica y un drama litúrgich que passa desapercbut a fòra de l'encontrada, ab tot y ser un acontexement memorable, per tots quants estimin les costums castices de la terra.

Tractarèm de ferne una senzilla ressenya, perque l'espai no permet més.

Abans de la processó, s'fa la següent crida: «S'adverteix al públich, que durant la funció pels carrers y per la plaça, qualsevol que pertorbi l'ordre públich, serà castigat ab el rigor de la llei»; pregó que no està per demés, puix algun cop ha succehit que gent forastera hi ha anat com si fos a fer una fontada y s'ha permès alguna irreverencia, en detriment de la serietat del acte. Aquest any mateix, un soldat romà va treure ab la llança la gorra d'un pastor que no s'havía volgut descobrir, haventsel avisat varies vegades al efecte.

A les vuyt del vespre surt la processó de la parroquial de Sant Miquel (bonica iglesia ab un altar major y campanar notables) per l'ordre següent:

Creu parroquial, gonfanons y llanterna,
 Mestre y noys d'estudi,
 Administradors del altar de Santa Llucia,
 Misteri del Hort,
 Administradors de la Mare de Deu de la Bonanova,
 Apòstols, Jesús y Simon (noy, qu'es el criat de Jesús en el
 Lavatori),
 Administradors del altar de Sant Joseph y de Sant Antoni,
 Recort (congregant que'l canta, portant una creu ab una
 tovallola),
 Timbaler, Malcus ab la llanterna y trompeter,
 Administradors de la Mare de Deu del Roser,
 Soldats romans (en nombre de 25 a 30, segons els anys) ab
 el Centurió,
 Jesús portant la creu y Simon Cirenèu que l'hi aguanta
 (Jesús porta també una cadena),
 Administradors del altar del Santíssim Sagrament,
 Creu ab els impropis,
 Animers,
 Congregants ab vesta (duent cada un d'ells el gall, les te-
 nalles, la cendra, els aços, la corona d'espines, el martell y'ls
 tres claus),
 Administradors del altar del Sant Crist,
 Imatge del Sant Crist (portada sempre per el mateix),
 Rector ab mantèu y bonete, ab els acompanyants que por-
 ten l'atxa, (part dels quals se repartexen entre'l curs de la pro-
 cessó, perquè hi hagi prou llum),
 Ajuntament, lluhint les bandes,
 Imatge de la Mare de Deu dels Dolors, ab creu alta y to-
 vallola, acompanyada per les administradores dels altars dels
 Dolors y de la Puríssima, portant també atxa, lo mateix que
 les demás dones que vulguin anarhi, posantse al darrera,
 clouent la processó.

El curs es: sortida de l'iglesia, carrer del Fossar, Coll de
 Castell, Bach de les Yeres, carrer de la Barbacana, de Manyà,
 plaça de la Constitució, carrer del Palau, altre cop la plaça,
 ahont té lloch la representació, carrer de l'Iglesia y entrada a
 la matexa.

La processó segueix el Via-Crucis, cantantse en cada una
 de les 14 estacions, senyalades ab una creu, el «Recort y me-
 moria de la mort y passió de Jesucrist Nostre Senyor» y a

chor quatre vegades el «Stabat Mater dolorosa» y altres tantes el «Miserere».

Arribats a la plaça, a la banda de Casa de la Vila, posen l'Hort de Jericó (ho diu axís el text), a més de la meytat una taula ahont hi ha d'haver el Consell y al extrém oposat una altra taula destinada a Pilats. Entre l'Hort y'l Consell dels rabins, qu'es el major espay, estan situats Jesús y'ls dotze Apòstols y a tot voltant de la plaça hi hà cadires per els assistents a la processó, ahont s'asseuen presenciant el drama, quedantse drets els soldats, per cuydar del ordre; perque naturalment la gent s'apilota per el darrera, no quedant pas mólt espay y la curiositat natural destorbaria la representació. Cal advertir que del ordre públich se'n cuyden dues parelles de sometent ab l'escopeta penjada a l'esquena.

Comença la representació ab l'escena del Lavatori; segueix la despedida de Jesús ab els Apòstols fent els encàrrechs a Sant Joan y a Sant Bartomeu; el descàrrech de tots els Apòstols; el Consell dels rabins y'l consegüent pacte ab Judes perque'ls entregui a Jesús (aquesta que's podria dir segona part, té lloch al voltant de la taula del mig, ahont hi comparexen Caifàs, Anàs, Benjamí y Abdaron, sense haver anat a la processó y per la formació de la causa criden a dos del poble, que hi acudexen sense disfreçarse per indicar més bé llur condició, deposant contra Jesús); Judes acompanyat dels soldats va al Hort de Jericó y Sant Pere defensa al Mestre, desenrotllantse una gran brega, constituhint aquesta escena'l moment culminant de l'acció des del punt de vista d'espectacle pur; y finalment la sentència de Pilats, acompanyat del escuder (portador del rentamans y de la tovallola), que's situen en l'última taula, comparexenthi sense haver fet el curs processionalment. Un mateix soldat romà fa de porter al Consell y a Pilats.

Allavores van a l'iglesia, ahont el chor d'homes y de dones canten les Hores, y'l que fa de Jesús fa dir cinch Parenostres a les cinch llagues de Crist y un Credo, ab lo que la solemnitat queda acabada.

La Passió la representen gayrebé tots salmodejant la lletra (sols són recitats els petits papers d'entre les moltes persones que hi prenen part), sense cap acompanyament de música, ab veritable unció y ab el reculliment més gran per part del nombros públich qu'a peu dret, descobert el cap, s'està allí palplantat més de dues hores. Hauriem copiat la lletra si hagués

sigut antiga, però no es pas així. De la Passió escrita per fra Anton de Sant Geroni que des de mig segle XVIII tan popular va ferse per ciutats y poblets, n'han escullit el Lavatori, els parlaments de Sant Joan y Sant Bartomeu y'l Consell dels rabins, però mutilantho encara, afeginthi coses y cada poch anys ho van canviant a gust dels actors, uns per no haver de tenir tirades tan llargues de versos y altres per semblarlos que així està més bé. Diuen que de molts anys ençà han suprimit l'açotament, perque en certa ocasió, un que tenia rabia al que feya de Jesús, va vapulejarlo tant al viu, que'l protagonista va sortirne tot llagat.

La falta de datos antichs en l'arxiu, ens ha privat de veure si's podia indagar l'origen d'aquesta Passió notable, en que possiblement hagués substituït la lletra actual a una de sigles endarrerada. Per la gent, axò ve fentse de temps immemorial; però no n'hi ha prou d'aquest concepte, de tanta vaguetat; perque generalment, per la massa anònima, els recorts de més enllà del avi, ja es com si fossin del temps dels moros.

La Passió de Rupit, es una nota folklòrica valiosíssima, ab tot y l'inexperiencia escènica dels actors, els anacronismes en indumentaria y la vulgaritat del text. Un qu'estimi la expressió ingènua del poble, lo arrelat de ses creencies y la força de la tradició perpetuantse a través dels temps, poques coses podria trobar més fermes y més corprenedores. Es un plany d'angoxa sortit espontani del pit dels montanyenchs soferts; tant més artístich, com desprovehit d'ornaments escènichs y tant més sentit, com fiat només a l'interpretació ruda de la gent que no sab fingir, però que sent ab vehemencia. Nosaltres trobem que les sublimitats de la música de Dedler com passa en la Passió d'Oberammergau, ofegarien la senzillesa expressiva dels actors y si aquestos fossin grans artistes d'òpera, l'afany de lluhir les bellesaes del cant encisador, mixtificarien la sinceritat d'una fè bosquerola y inapreciable.

Aquestes processó y Passió, no poden sortir de Rupit, ahont tenen el march més excels com digne del assumpte. Un poble evocador tot ell de les últimes lluytes dels nyeros, que sembla se'ls ha de trobar al trencar cada cantonada; al peu del castell dels moros; veyent en les clotarades de la riera les baumes ahont s'hi estaven les goges; dominat per plans y cims ahont les bruixes hi congrien tempestats; en aquest poble, donchs, de carrers sinuosos y estrets, en el misteri de la

nit y a la esblaymada claror de la lluna, va desfilant pausadament la processó, als acorts d'un timbal de tò sèch, que ab prou feynes vibra y que sembla fer venir esgarrafances, mentres de tant en tant la trompeta fendeix l'espai ab estridència, 's para la corrúa, y'l recort cantat en mig d'una quietut de cementiri, ab intermitències mólt marcades, té quelcom de plor mal contingut. La gent, apilotada per les portalades, balcons y finestres ò abocada en les escales que a voltes se troben enfilantse per les façanes, cuyten a treure llums y immòvils, ab els ulls fixos, les faccions contretes y un dèbil tremolor de llavis, contempla'l pas solemniat de la processó, recort plàstich del més gran dels sacrificis.

Y en la plaça atapahida de gent ab balcons de fusta volats, curuils d'espectadors, allí poch després se representa'l drama litúrgich, tal com devien fer en el segle xiv les escenificacions del Vell y del Nou Testament, quan dignificada la parla vulgar, el poble va voler pendre part activa també en les festivitats religioses.

¡Ab quin gust per el Dijous Sant, varem viure a Rupit unes quantes hores de varies centuries endarrera!

ROSSEND SERRA Y PAGÈS

NUNC LIBENTER

(De A. Brunamonti)

*Amiga, qu'en los plàcits anys novells
t'adorms sadolla d'un banal gosà',
si vols qu'en un pervindre poch llunyà
d'amarch plor no s'amarin tos ulls bells,*

*escóltam amatent. Els teus cabells
rebutgen l'or que representa'l pa
dels desvalguts: ¡y a quants pots alleujar
desprenente no més d'alguns joyells!*

*Car mentre esmerces ton enginy y traça
en agensarte, munten dels tuguris
sanglots que poden ser una menaça.*

*Als teus abrils, t'escau un senzill vel,
y en cambi de les joyes, no freturis:
hereva't fa'l Senyor dels béns del Cel.*

CIPRIÀ MONTSERRAT, Pbre.

EDUCACIÓ DELS MINYONS

DE MOSSÈN BALDIRI REXACH

RIQUESES Y POBRESA

Com les Riqueses sien lo preu de lo qu'es més estimat y més buscat en la vida, com són Dignitats, càrrechs, terres, cases, emoluments, bones viandes, etcètera, no es d'admirar qu'elles matexes sien més estimades y més buscades que tot lo restant. Aquest sentiment, que ja es molt natural als Minyons, es nodrit y fortificat en eills per tot lo que veuen y ouen; perque tot sona d'alabances de les Riqueses. L'or y la plata fan l'únich ò'l principal objecte de l'admiració dels homens y de sos desigs y de sos treballs, perque'ls miren com lo que fa tota la dolçura y la gloria de la vida; y la Pobresa, al contrari, com lo que fa la vergonya y despreci.

No obstant, l'antiquitat nos dóna un Poble enter (segons refereix Sèneca, Epist. 115) que aclamà contra tals sentiments, puix havent Eurípides posat en la boca de Bellerophon un Elogi Magnífich de les Riqueses qu'acabava per aquest pensament: *Les Riqueses fan la ditxa soberana del Gènere Humà, y es ab rahó que elles exciten l'admiració dels Deus y dels Homens*; aquests últims Versos revoltaren tot lo Poble d'Atenes, y s'alçà ab una veu comuna contra'l Poeta, al qual hauria tret de la Vila a fora'l

camp si ell no hagués pregat qu'esperassen lo últim de la Obra, ahont l'alabança de les Riqueses fou destruhida miserablement.

Lo Poble Romà no pensava menys noblement. Sa ambició era adquirir molta gloria y poch béns. Cada hù buscava, diu Valerio Màximo, Lib. 4, Cap. 4, no a enriqueirse, sinó a enriqueir sa Patria; y ells estimaven més ser pobres en una República rica, que ser richs essent la República pobra. De manera qu'era ordinari als més grans Homens morir sens dexar de què pagar los gastos de sos Funerals.

Tal era també la disposició dels Antichs Magistrats de França, puix en la Historia dels primers Presidents del Parlament de París se llegeix que'l cèlebre Joan de Vacqueria morí més rich d'honor y de reputació que de béns de fortuna; puix havent dextat tres Filles Hereteres solament de ses virtuts, lo Rey Lluís Onzè son Amo, per regonexensa dels serveys que li havia fet, prengué'l cuydado de casarles, segons sa condició, ab sos propis diners.

Una paraula del Emperador Valeriano nos fa comprendre també la estima que's feya de la

Pobresa en aquell temps. Ell havia anomenat per Cònsul a Aurelio, aquell mateix que després fou Emperador, y com era pobre, encarregà a la guarda del Tresor donar-li tot lo diner que havia menester per los gastos qu'havia de fer entrant en aquest Càrrech, y li escriu ab estos termens: *Vós donareu a Aurelio, que Jo he anomenat Cònsul, tot lo que serà necessari per los Espectacles, a que l'obliga'l costum. Ell mereix aquest socors per causa de sa pobresa, que'l fa verdaderament gran, y que'l posa dessobre de tots los altres.*

Veusaquí com en tot temps y en tots los estats, han pensat aquells que tenien l'Anima verdaderament noble y elevada. Aquests grans Homens, persuadits que res no denota més la petitesa y la baxesa d'esperit qu'amar les Riqueses, y que, al contrari, res no es més gran y generós que'l menysprearles, feyen consistir la més alta virtut en suportar ab noblesa la Pobresa y a mirarla com a un bé y profit, y nó com a una desdita. Segons ells, lo segon grau de virtut consistia en fer un bon ús de les Riqueses quan les possehien. Y judicaven que l'empleo més conforme a sa destinació, y lo més propi als Richs per a guanyar la estimació y amor dels Homens, era fer servir ses riqueses al bé comú, com ho diu Ciceró en lo Llibre pri-

mer dels Oficis, núm. 68, y Sèneca judicava, que res no possehia més que lo qu'havia donat.

Plutarco refereix que Cimon, General Ateniense, no crevia tenir grans béns sinó per comunicarlos a sos Ciutadans, per vestir los uns y per llevar la miseria dels altres. Lo que Philopemon guanyava sobre l'Enemich no ho empleava sinó per donar Cavalls ò Armes als que no'n tenien y per pagar la racció dels Presoners de Guerra. Arato, General dels Acayanites, se féu amar universalment y salvà sa Patria aplicant los presents que rebia dels Reis per calmar les divisions que regnaven, pagant los deutes d'uns, ajudant los altres en ses necessitats y rescatant los Catius.

Per contentarme d'un exemple sol entre'ls Romans, Plinio el Jove gastà sumes considerables per lo servey de sos Amichs; perquè condonà a un tot lo deute que li devia; pagà'ls deutes qu'un altre havia contret per justes causes; ell aumentà'l dot a la Filla d'un altre, a fi que ella pogués sostenir la Dignitat d'aquell que's devia casar; ell donà a un altre per ser Cavaller Romà; per gratificar un altre li vengué una terra per menos del que valia; ell donà al Poeta Marcial per tornarsen en son país y per acabar ab sossiego sos dies. Fou fàcil en passar los

comptes de sos Familiars y'ls condonà voluntariament los drets: ell gratificà la sua Dida ab una terra que bastà per ferla viure: ell féu un present a la Vila de Coma, Patria sua, d'una Biblioteca, ab renda bastant per mantenirla: ell gastà'l salari dels Professors per la instrucció de la Joventut: y féu una casa per criar los Orfens y Minyons dels pobres. Y tot açò ho féu ab una petita renda, perque la sua frugalitat y parsimonia era (com ell diu en lo Llibre 2, Epist. 4), lo fondo rich que suplía lo que faltava a sos béns y renda y que fornía a totes estes lliberalitats que'ns admiren en un particular.

Demani un als Minyons y als Jovens lo que pensen d'un tal exemple, fentlos comparar aquest noble y amable ús de les Riqueses ab aquell que fan alguns homens inhumans que viuen com si no estiguessen nats sinó per ells solament; que no estimen los béns sinó perque servexen d'instruments a ses passions, per entretenir sa torpesa, l'amor de les delícies, una vana ostentació, una curiositat inquieta; que no servexen d'algun refugi ni per sos pròxims, ni per sos amichs, ni per sos antichs y fidels domèstichs, y que creuen no deure rès, ni a la sanch, ni a l'amistat, ni a la regonexensa, ni al mèrit, ni a la humanitat, ni tampoch a la Patria.

Mussur de Turena, havent prèls lo comandament de l'Armada d'Alemanya, trobà les Tropes en tan mal estat, que vengué'ls vasos de plata per vestir los Soldats y per remontar la Cavalleria, lo que féu més d'una vegada. Y encara qu'ell no tingués sinó unes deu mil lliures de renda de sa casa, no volgué may acceptar sumes considerables que sos Amichs li oferiren, ni pendre rès a fiar als Marxants, de por, deya ell, que si venia a ser mort, no perdesen una bona part. Mentres que ell comandava en Alemanya, una Vila neutral que cregué que l'armada del Rey anava a passar per allí, féu oferir a est General cent mil escuts per obligarlo a pendre un altre camí y per compensarli un dia ò dos de marxa que podria costar més a l'Armada: *Jo no puch, en consciencia, (respongué Mussur de Turena) acceptar aquesta suma, perque no he tingut intenció de passar per aquesta Vila.*

L'acció del gran Scipion en Espanya, quan ajustà al dot de una Jove Princesa qu'havia fet presonera, lo preu que sos parents havien portat per rescatarla, no li ha fet certament menos honor que ses més famoses conquestes.

En la vida del Cavaller Bayart se llegeix una acció que no mereix menos alabança. Quan Bressa fou presa d'assalt dels

Venecians, salvà del pillatge una casa, ahont s'havia retirat per ferse curar d'una llaga mortal qu'havia rebut en el Siti, y posà en segurança la senyora de la casa y a dues Filles jovers qu'estaven ocultades en un puesto retirat. Aquesta senyora, per manifestarli sa regonexensa, li oferí una bossa, ahont hi havia dos mil y cinch cents ducats, los quals refusà constantment. Però vehent que son rehús afligia sensiblement a la Senyora y no volent dexar a la Hostesa mal contenta, consentí a rebre'l present; y havent fet venir les dues Filles jovers per despedir d'elles, donà a cada una d'elles mil ducats, per ajudarles a casar, y dexà'ls cinch cents que restaven per ser distribuïts a les Comunitats qu'haurien estat robades.

Però per compendre millor com lo desinteressament té de Noblesa y Grandesa, consideremlo, nó en els Generals d'Armada y en los Prínceps, dels quals la potencia y la gloria sembla que poden llevar lo resplandor d'aquesta virtut, sinó en les persones de més baix ordre, respecte de les quals rès no pot excitar l'admiració sinó la mateixa virtut. Un pobre home, refereix Sant Agustí, Sermó 178, qu'era Porter de Milà, trobà un sach, ahont hi havia dos cents escuts. Aquell que l'havia perdut prometé donar vint escuts a qui l'hagués trobat y'l tornàs; y

havent donat bones proves que lo sach li pertanyia, lo Porter li tornà. Plè d'alegria y de regonexensa oferí a son benefactor los vint escuts, los quals refusà absolutament lo Porter. Vehent que no volia'ls vint escuts, se reduhí a dèu, y després a cinch. Però trobantlo sempre constant en no voler acceptar rès, digué ab un tò de còlera y llençant lo sach per terra: *Jo no he perdut rès, si vós no volèu perdre rès*. Lo Porter rebé'ls cinch escuts los quals donà prest als Pobres.

En lo principi d'esta centuria succehí en França, que detinentse uns Soldats a despullar los còssos d'aquells qu'havien mort, l'Oficial que'ls comandava per animarlos a perseguir vivament l'Enemich y en lo mateix temps per compensarlos lo que dexaven, los llençà quaranta ò cinquanta dobles que tenia en la botxaca. Però la major part d'aquests Soldats refusà de pendre part d'aquesta lliberalitat, la qual trobaren afrentosa per ells, perque no tenien menester presents per cumplir sa obligació y servir al Rey, el qual havent estat informat d'aquesta acció, los alabà molt y féu distribuir a cada hú d'ells una certa suma a vista de les Tropes, y tingué cuydado de donarlos càrrech quan s'oferi ocasió.

Cada hú sent bé, llegint tals Histories, l'efecte que produhexen en son cor. Que compari

una conducta tan noble y generosa ab la baxesa dels sentiments de tantes persones que no busquen ni estimen en les Ciutats y Viles sinó la ocasió y facilitat d'enriquirse; y no tindrà pena de concloure ab Ciceró en lo Llibre segon dels Oficis, número 77, que no hi hà vici més infame que l'avaricia, singularment per aquells que són constituïts en Dignitat y que són obligats a procurar lo bé dels altres.

Aquest afecte a les riqueses es un defecte que deshonorat també moltíssim a la Gent de Lletres; y al contrari, res no'ls fa més honra que mirar les riqueses ab indiferència. Per lo que, si un home de lletres té molts béns en sa casa, no les deu tenir en lo cor. Però si ell no'ls comunica als que necessiten, serà senyal evident que'ls tindrà en lo cor. Així Sèneca, per més elogis qu'haja fet de la Pobresa, se creu que tenia l'afecte y apego a les Riqueses, puix posseïa molts béns, moltes terres, molts Jardins y moltes cases magnífiques, que li eren supèrflues.

Per exemple dels Homens de lletres pot servir Mussur Vitamant, el qual després d'haver ensenyat ab molta reputació la Filosofia en lo Colegi de Boves, ahont havia estat educat, fou

cradat a la Universitat de París per ocupar la principal Dignitat, des de la qual fou cradat a la Cort per la Educació del Príncep, que fou Felip Quint Rey d'Espanya; després del qual fou empleat per la educació del Rey de França, qu'avuy es. Aquest Senyor, pues, ha tingut la honra que les dues Corts d'Espanya y França han tingut cuydado, en regonexensa de son mèrit, d'oferirli beneficis y pensions de gran valor, les quals ha constantment rehusat, allegant per rahó que son salari li bastava y sobrava per viure en son estat, en lo qual may ha mudat res, per llustrosos que sien estats los empleos que ha tingut.

Però a vista d'aquests exemples, no han de ser los Minyons d'aquells que, per fugir de l'avaricia, cauen en la prodigalitat y miseria, sinó qu'han de ser d'aquells que saben posarse en medi dels extrems y posar les coses en rahó; los quals en lo mateix temps que tenen lo cor desapegat de les Riqueses, procuren tenir lo necessari per passar sa vida y's recorden *que per un home honrat, millor es morir que caure en la miseria*, com se'ns avisa en lo Cap. 40 del Eclesiàstich: *Fili in tempore vite tue ne indigeas; melius est enim mori, quam indigere.*

PLAUTUS, NOVELA DE JOSEPH CALZADA Y CARBÓ

(Continuació)

Maig llençava a mans plenes les toyes de flors per bosqueries, per prades y jardins. La naturalesa desvetllada del somni hivernal infantava colors, llum y aromes, donava tota la sanch en capolls y perfums. Y era en un casal d'estil grech arrupit sota una coma gegantesca que vigilava'l mar, hont la primavera hi era més xamosa. Des de les arenes d'or de la platja fins a una serie de comes que barraven el camí, terra endins, el sol pujava en suau pendent y en aquella mena de vessants els boscos d'alzines, suros y pins hi eren nombrosos. Des del cim d'aquell turó gegantesch vora l'aygua s'ovirava per damunt de les comes vehines les magnificències d'una serra portentosa, estranya, ab roques sobreposades, gegants de granet, que prenién formes humanes, com si Hèrcules al passar per aquell endret quan anava a ajuntar dos mars hagués volgut esculpir mig déus ab sa llorda massa. No hi havia més que un sol casal en tota aquella encontrada. Més amunt, en boscos y muntanyes feyen vida selvatge'ls ilergetes, braus com els llops que s'amagaven per torrenteres y afraus; a Ponent els celtibers conreuaven camps y bescambiaven fruytes del país ab teles fenícies; al Nort els druides abscondien en les selves misterioses de la Galia les cerimonies del séu culte; y enfront, a l'altra banda del mar crexia, crexia, mateix que al mig del Pontus s'ageganta a cada instant una ona, la temible Cartago, com si en ses entranyes hi dugués tot el verí que hi portà de Tyr, Dido, la reyna fugitiva.

En aquell casal hi vivia Lai feya cinch llunes. Helena portant el fruyt de llur amor en les entranyes, havia demanat una completa solitut per a deslliurar aquell fill tan adorat, y Lai, dirigint son vaxell perció perillà, havia trobat aquell recó de l'Iberia y a redós del turó marítim que'ls primers navegants havien dedicat a Júpiter, a redós del Mont Jove hi bastí son casal.

Els esclaus conreuaven els camps y curaven de les remades nombroses.

Naya y Tanis s'eren acoblats y axis mateix Ungola y Acteó. El gegant de tofes rosses encara era aquell esporuguit galan d'altres temps. Ungola'l tenia ficat dins de son petit puny y quan sos ulls el fitaven fixament, Acteó baxava'ls séus sense saber què dir ni què fer, fins que sa muller trencant en una sorollosa rialla, se li penjava del coll, y era aleshores quan Ac-

teó, reprès el coratge, la prenia en braços y se l'emportava com un infant, besantla ab un fervor idolàtrich. Ungola n'estava orgullosa de son marit, però més encara de la passió que l'envoltava com una flamarada.

Aquell jorn tot era joya y festa en la colonia.

Helena havia deslliurat un fill, un infantó brú com son pare, ab dos estels per ulls com els de sa mare, dos ullets que miraven fixos, estranyats de veure per primera vegada aquell món inconegut.

Quan li presentaren l'infant nú, Lai notà que damunt del pit hi tenia cinch punts negres com cinch pigues, senyalant les cinch puntes d'un pentàgram. Era la mateixa marca, els mateixos cinch punts qu'en el mateix lloch havia tingut Acteó. Lai els havia vistos moltes vegades al banyarse. Plautus tenia a més un'altra senyal. De jove, quan sos cabells eren negres, se li veyia un rull de cabells blanchs que li naxien al bell mig del crani y'l fill de Lai, l'infant nou nat, entre sos rulls escassos y curts hi mostrava una clapa de cabells blanchs.

Lai mirava fixament son fillet. Sabia qu'aquell còs, aquella carn era filla de sa propia carn, mes ¿y l'esperit que l'animava? Dins de son ésser resplandí la llum dels iniciats que'l feya omniscient.

Portant l'infant en braços, Lai anà fins al costat d'Helena.

—¿Estàs orgullosa de ton fillet, vida meva?

—Sí, Lai. Els déus m'han donat l'infant més hermós que jo podia somniar. Té ta brunor y ta robustesa, té'ls meus ulls y'ls meus cabells. Serà un galan jovincel, però també serà bo, car no m'ha fet patir gens al venir al món. Oh Lai meu, donà-mel, donà-mel, que'l pobrissó té fret y jo tinch tota l'ardentor de mon amor per a calfarlo...—

Lai al passarli l'infant, li digué en veu baxa, seriós, y fitantla al fons de les nines:

—La carn es teva y meva, però ¿sabs de quí es son ànima?—

Y Helena acarontant al fill qu'al escalf matern anava dormintse, respongué calma:

—Es la de Plautus...—

Al començar les kalendes noves Ungola deslliurà un fill qui tenia tota la figura de son pare, sense mancarli les tofes roges. Axordà'l casal ab sos plors enèrgichs y movia cametes y bracets

com si desafiara a tots els presents, lo qual posava orgullós a Acteó.

—¡Perpoll!—deya aquest riguent com un orat,—que serà un brau guerrer com son pare.—

Mes Ungola al ohirlo s'entristí, car a ella no li plavia gens que fos més tart un guerrer. Conexia bé massa aquella mena d'atletes que's batien ab dèu homes y tremolaven covarts davant d'una dolça mirada femenina. ¡Ja n'hi havia prou ab un d'esclau a casa!...

Naya trigà tres anys a tenir descendencia. Infanta una filleta de la qui, Helena, deya que tenia'l rostre d'Isis. ¡Tan hermosa era!... Y molt sovint, al jugar ab els altres infants que l'adoraven com a una deesa, obría'l palmell de la mà y en el bell mig hi mostrava una taca roja, rodona com una cirereta. Lai y Helena recordaven aleshores aquell viatge al temple dels iniciats, y com una sugestió «de la que no's podien lliurar» se'ls presentava en el magí les faccions del copte Hiau... Mes cadascú servava aquest secret en el fons de son cor.

* * *

Al fill de Lai li posaren per nom Plautus. L'infant d'Acteó l'anomenaren Io-han. La filleta que tant se semblava a Isis, Melena...

Les lligasses disperses tornaven a nuarse....

FI DE LA SEGONA PART

PER NOSTRA PARLA

No s'hi val a morrejar.

VOX POPULI.

*No es prou bon català
qui nostra parla no empra
per escriure y per parlar
y malmet la forastera
podent bé la seua emprar,
—tant formosa com aquella
y per mi molt més encar,—*

*com aquell qu'enlloch de beure
a galet, a morro ho fa.
Un y altre, abdós morregen,
qui'l porró, qui'l castellà.
Si ets confrare, prèn candela:
«No s'hi val a morrejar».*

LL. CORTÈS

DELS LLIBRES NOUS

ALMANACH DE LES LLETRES

1923

MALLORCA

EL BES SOBRE'LS ULLS

*Com una abella'l bes se posa,
se vincla l'ull com una flor;
y en l'ull tancat, tímida y closa,
bat la pupila com un cor.*

*Un bes als ulls... Oh, com titila,
sota l'ardor de mon besà',
tímida y closa la pupila
com un aucell dins una mà!*

*El plor futur l'aroma exhala
sota ton parpre somrient;*

*y deficiosa com una ala,
bat la pupila fonament.*

*Al entorn nostre'l temps s'envola
dins un abisme sense fons,
y dels teus ulls en la corola
bèch el perfum de tes visions.*

*Y la pupila presonera,
com una alosa dins la mà,
aletejant se desespera
ab ànsia ardenta de volà'...*

GABRIEL ALOMAR

EL CARRER DE LES FILOSES

*Ab les cases ruïnoses
y'ls tapials esbucats,
el carrer de les Filoses
evoca'ls dies passats.*

*Encara té l'ombra fina
de les parres dels portals,
mes no hi fila la fadrina
els bells llençols nuviats.*

*Ab la jaya tremolosa,
quí filava ab tant d'afany,
enterraren la filosa
y no'n refluí cap tany.*

*Y del temps de la fusada,
quí té perfum d'antigor,
sols roman l'anomenada
del carrer evocador.*

*¡Qui l'hagués vist allavors!
No hi havia a cap carrer,
per filarhi llargues hores,
recer com el séu recer,*

*tancat a la tramuntana,
d'hont vé'l mal temps hivernal
y obert a la mar llunyana
d'hont vé l'embat estival.*

*Les afanyoses vehines
s'hi ajuntaven a rodols
y l'estol de les fadrines
era'l més bell dels estols.*

*¡Oh rotlades enciseres
de cabelleres com l'or
y de brunes cabelleres,
totes fresques com la flor,*

*al costat de les llanoses
cabelleres voleyants
de les rígides filoses,
al ull del sol radiants!*

*També aquí l'amor filava,
finament, el seu filat;
jove que s'hi arrambava
hi dexava'l cò'enganxat.*

*¿Quina no s'embadalia
filant somnis d'or y argent?
Ay! la tasca no retia
quan filava'l pensament.*

*Ma mare me fa filar
cada vespre una fusada
y no'm dexe anà'a colgar
fins que la tench aspiada.*

*Dins el fossar ja reposa
qui cantava la cançó.
¿Què'n roman d'aquella glosa?
¿Què'n resta d'aquella amó'?*

*Oblidat a un cap de vila,
sobreviu a un món ja mort
el vell carrer que ara fila
el fil daurat del recort.*

JOAN RAMIS D'AYREFLOR

.....

*Al sabi Marcell
(que tenga Deu en gloria)
son gran amich, el geni de l'història,
la copa del ensomni li oferi.*

*—Oh, tu que per lluytar ab la foscuria
arranques llum dels pergamins corcats,
escorcollant, centuria per centuria,
la vida dels llinatges enterrats!
Bèu el filtre de foch, dòrm y somnia.*

*Per a premiarte, vull
que visites el segle a hont te sia
més grata un'hora de sojorn. Escull
la raça, el lloch, el verb, la companyia
per viure un'hora com a ciutadà
d'Egipte, Grecia, l'Orient, el Laci...*

*¿Què vols esser?—Romà.
—¿Quí vols a Roma per amich?—Horaci.—*

JOAN ALCOVER

FOLKLORE

ESTUDI SOBRE LA PATERA D'IGUALADA

(Continuació)

Ved ahí este escuadrón de soldados de Mahoma que han desembarcado de noche y han desafiado a los cristianos...

...El demonio está de su parte y San Miguel de parte de los cristianos. Miguel es más fuerte que Lucifer...

¿Quiénes saldrán vencedores en este combate? Sólo Dios lo sabe...

Sueño que vuestras cabezas caerán cortadas al grito de Dios y Santiago...»

A n'axò contesten els moros per boca del seu Embaxador:

*¿Concluiste, fementido;
bárbaro, cruel e inhumano?
Lo que has propuesto es en vano
sin razón y sin sentido.*

*Si: queremos extendernos
por el universo entero
destrozando con esmero
vuestra ley y otra poneros.*

Com que cada partit té son Confident, ix desseguida'l dels cristians, y diu, dirigintse al seu Rey:

*Mi señor, no hay que temer;
cumpliré mi obligación
descubriendo a discreción
lo que pretenden hacer.
Lo principal de una guerra
son los buenos confidentes
que, con astucias prudentes
al enemigo se aterra.
Y así, señor, descuidad.
Prevenid lo necesario;
del ejército contrario
descubriré la verdad.*

Seguidament tenen sos parlaments els soldats cristians y'ls turchs, com ja hem dit, alternativament ò per torn, apostrofantse mútuament y volguent esser tots els més braus y denodats defensors de son credo religiós.

(Seguirà)

GABRIEL CASTELLÀ Y RAICH

NOTES D'ARXIU

LO BATLLE D'ARDEVOL APLICA LA MULTA A UN INCESTUÓS

«Petrus d tarsis bailus dardevull pro nobili dña. Margarita d cardona Auctoritate mei officii baiulie predictae Absolvo t diffinio remito t parco omni tempore vobis Petro d serres Et Elisabet uxori pascasii d cortadelles condam termini dardevull t vestris propter omnem actionem questionem petitionem t demandam quam contra vos seu bona vestra facere t movere seu interceptare possim racione quod vos habuistis copulum carnalem non obstante parentela que erat inter vos dictum Petrum de serres t pascasium d cortadelles maritum dicte Elisabet condam Et confiteor me habuisse t recepisse a vobis racione predicta Ducentos sol. barchin. Ydeo renunciando omni ex omni non numerate pecunie t absolutionis t remissionis non factarum t doli Et si amplius d jure meo penes vos remanserit seu bona vestra auctoritate mei officii baiulie predictae totum diffinio remito t relaxo vobis t vestris in eternum Imponens mihi t meis successoribus super hys silencium sempiternum Promitens omnia predicta tenere t observare t non in aliquo contravenire aliquo jure causa bel racione Renuncians quantum ad hoc omnibus juribus contra hoc in aliquo repugnantibus. Testes Petrus d musòns Petrus d furnels t Jacobus d gardeny. xx die mensis augusti año m.ccc.l.iv.»

Per la copia,

XAVIER BOSCH, PBRE.

(Arxiu parroquial d'Ardèvol, bisbat de Solsona.)

MONESTIR DE SANT FELIU DE GUIXOLS

Llista de la roba y mobles per la celda

Roba blanca.—8 llansols y una bànova blanca; 12 coxines, 6 tovalloles, 12 axugamans, 18 tovallons, 18 camises, 8 canes tela Truhé, 4 canes tela Granoble, 6 mocadors.

Roba de llana.—12 canes Sayal, 3 llansols de canem y llana, blanchs, una flassada y una coberta de bayeta verda per lo llit, 2 parells mitges de llana y 6 parells de fil de canem, totes ab mig peu.

Mobles per la celda.—Un llit de peu de gall, ab màrfega, matalàs y dos coxins; una taula, un St. Crist, un ermari, una caxa, 6 cadires, un braseret, una llumanera, cullera y forquilla de plata, Breviaris y un Diurno.

Per la copia,

I. MELÉ

Del meu arxiu.—Tossa, Febrer 1923.

Teatres

La temporada de primavera s'ha senyalat en el nostre teatre per dues estrenes d'un mateix autor, En Juli Vallmitjana. Al Romea, ens ha dat un drama en tres actes «A la Costa brava» hont, sortintse de sos temes y ambient habituals, ens fa viure per una estona entre la nostra gent de marina, ben observada y ben dibuxada, com sol ferho ab tot lo que transporta a la escena. La obra està ben pensada, ben escenificada y ben escrita, y'l diàlech es natural y viu. El propòsit del autor de buscar sos drames en la vida normal y en una mena de gent més coneguda del públich, els farà més intel·ligibles indubtablement, y nosaltres no sabriem sinó alabarhi. En aquest primer pas, però, reminiscencia a bon segur de l'acostumada anormalitat del séu vigorós teatre, pinta les figures del fill perdut y de la muller deslleal ab colors tan pujats que'ls fan semblar més fills de l'inventiva que de la realitat.

Aquesta titlla no destrueix la nostra consideració a l'obra que tan ben rebuda ha sigut pel públich y per la crítica y que desitgem veure seguida d'altres pel mateix camí, en el qual augurèm al autor èxits majors encara.

Nota: poques vegades hem vist la companyia de Romea tan ben encaxada com en aquest drama d'En Vallmitjana.

Al mateix temps, ha estrenat al Espanyol una peça ab el títol «El Barander», en la que se-

gueix encara explotant aquell ambient de les capes socials més baxes que li es tan conegut y que li ha inspirat escenes tan característiques. En ella s'hi troben les matexes qualitats de pintor fidel y vigorós que li hem reconegut en anteriors produccions. La d'ara no suposa cap cayguda, però tampoch cap increment en sa fama de dramaturch experimentat.

LLEAL

Llibres

Los escriptors mallorquins també han publicat aquest any el «Almanach de les Lletres» que tan bona acullida va tenint de tres anys ençà. Es un volum d'un centenar de planes, pulcrament estampat a Sóller, que conté a més del calendari del any, composicions en vers y prosa d'una trentena d'autors, estant les primeres planes dedicades al gran poeta qu'acaben de perdre, Mossèn Miquel Costa y Llobera, ab un bell retrat y un parell de poesies seves. La impressió de conjunt es d'elegancia, de distinció, qualitats peculiars de l'Illa... ¿Per què no fan l'Almanach exclusivament mallorquí? Axò no voldria dir tancar l'amistat ni la relació ab als autors d'aquí. Y la publicació compareria ab una perfecta unitat qu'ara no pot tenir y fóra la manifestació d'una modelitat importantíssima de la nostra literatura que tots rebriem ab simpatia y — ¿per què no dirho? — com una lliçó.

JUST CLARÓS